

TÍN NGƯỠNG “ÔNG HỒ”

TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU

PHẬT HỌC

CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM

ISSN: 2734-9195

Văn Hậu - Hội Văn nghệ Dân gian Hà Nội
Tạp chí Nghiên cứu Phật học Số tháng 1/2022

LTS: Phật giáo du nhập vào Việt Nam và đã được bản địa hóa, nhân dịp đầu xuân năm mới Nhâm Dần 2022, Tạp chí NCPH đăng vài câu chuyện về tín ngưỡng “ông hổ” gắn với chùa chiền và tín ngưỡng dân gian của người Việt.

*Trời sinh ra hùm có vây
Hùm mà có cánh hùm bay lên trời
(ca dao)*

Hùm Hổ, beo, cạp, ông ba mươi... có sức mạnh hơn nhiều loài vật nên dân gian gọi là “chúa sơn lâm”. Trong các di tích Văn hóa Lịch sử đền, chùa thường có tranh thờ Ngũ Hổ; bạch Hổ, Xích Hổ, Hắc Hổ, Hoàng Hổ, Thanh Hổ ngài xuất hiện như một hình tượng nghệ thuật ở điêu khắc gỗ, đình làng, phù điêu ở miếu, đặc biệt đi vào tranh dân gian có thể treo ở các gia đình như tranh Huyền Đàn trấn môn do ông Du Rand (Pháp) sưu tầm biểu hiện vị thần tên là Huyền Đàn cuối thú. Hổ quay đầu chào người chằng?

Nhân Tết Ông Hổ, xin điểm đôi nơi Văn hóa làng Việt với hội hè có Ông Hổ được nhắc tới.

Không đi thời nhớ, thời thương

Đi thời nhớ cảnh Chùa Hương khó về

(Ca dao)

Làng YẾN Vĩ, huyện Mỹ Đức, Hà Nội thờ chúa Sơn Lâm và Phật bà Quan Âm từ thế kỷ I đầu Công nguyên. Truyện kể, công chúa Diệu Thiện rời bỏ kinh thành vào vùng núi tu thiền, Trang Vương bực bội điều quân sĩ đến bắt về chịu tội. Thượng đế nhờ vị thần hóa Mãnh Hổ lao tới đuổi quan quân công Diệu Thiện bay lên núi. Đất Tiên, cảnh Phật ở Hương Sơn nay vẫn còn dấu tích như chùa Giải Oan, động Tiên Tắm, khe Quỷ Khóc, Am Phun Mây... có cả tranh, tượng về Hổ thần, tranh Quan lớn Ngũ Dinh. Ngày hội mở vào 6/1 và 18/2 Âm lịch.

Mâm cỗ làng xưa bắt buộc có thủ lợn cạo trắng hoặc chó thui để cúng thần Hổ, mâm ngũ quả cúng Phật. Sau đó cử cụ già phúc hậu, gia đình song toàn không bụi (không có tang) vào cửa rừng chặt cây, dây leo... Nay, thêm lễ hoành tráng với 2008 ngọn nến, màn múa dân vũ Thiên thủ Quan Thế Âm Bồ Tát sôi động.

Rằm tháng Hai về hội phồn Xương

Nến hương vái cụ, trăm năm khó về

(Ca dao)

Hay:

Dù cho cha đánh mẹ kêu

Tháng Tám nhớ hội Chùa Keo nhớ dùm

(ca dao)

Chùa Keo huyện Vũ Thư tỉnh Thái Bình thờ Thiền sư Không Lộ - dân gian thường nhập hai thiền sư thời Lý khác nhau vào một người cho dễ nhớ. Có khi là Dương Không Lộ ý có khi là Nguyễn Chí Thành.

Tích truyện dân gian kể rằng, thiền sư ở kẻ Keo (chữ từ Giao Thủy) vốn làm nghề chài lưới sau bỏ đi thu theo phái Vô Ngôn Thông vừa là Phật vừa là Thánh tốt đời đẹp đạo khổng chỉ khép kín tu trong Chùa. Ông giỏi Phật Pháp, thần thông biến hóa, đặc biệt kiêm cả việc chữa các bệnh hiểm từ dịch bệnh lan truyền trong dân chúng. Hồi đó Vua Lý Thần Tông Dương Hoán (1128-1138) kiếp sau của Thiền sư Đạo Hạnh mắc bệnh hóa hổ, lông lá, ghẻ nở đầy người. Nửa đêm mê sảng giẫy dụa, gầm thét. Lang y nhiều vùng tới cùng quan Thái y chữa không khỏi. Triều đình cử người tới chùa Keo mời Không Lộ chữa khỏi bầy cách đun vạc dầu có nhiều loại cây lá thuốc Nam quý hiếm. Vua tắm vài buổi, khỏi bệnh... Sau phong cho Thiền Sư Không Lộ là Lý Quốc Sư. Tịnh Xá nơi chữa khỏi cho vua, nay là chùa Lý Triều Quốc Sư ở phố 50 phố Lý Quốc Sư quận Hoàn Kiếm gần nhà thờ lớn Hà Nội.

Hội Chùa Keo chính tiệc ngày 15/8 Âm lịch có nhiều trò như thi thổi kèn, lễ ốc phước Phật, bắt vịt trên ao, rước kiệu... Nhưng nổi trội đặc biệt so với nhiều hội làng vùng đồng bằng Bắc Bộ là có trò múa ếch vỗ hay múa kẻo chải.

Đó là cảnh hai ông chấp hiệu, một cầm trống cơm, một cầm cái mõ, hai người tượng trưng cho

ông lái thuyền và ông chấp hiệu chèo trái. Mười hai người quân Kiệu chèo, tay trái ngửa, tay phải úp như nắm mái chèo. Theo nhịp mõ 12 tay chèo dưới chân đưa toàn thân lao ngả về phía trước, tay chèo, chân dậm miệng “hò dô” múa ca. Tiết mục múa Vỗ Éch, chèo chải tượng trưng cho đoàn người chở Đại sư về Thăng Long chữa bệnh hóa Hổ của vua Lý.

Văn Hậu - Hội Văn nghệ Dân gian Hà Nội
Tạp chí Nghiên cứu Phật học Số tháng 1/2022

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

- Sách Việt Điện U Linh Tập – NXB VH – 1960, GS Đinh Hoa Khánh dịch thuật
 - Lĩnh Nam Chích quái (tái bản – NXB Kim đồng) 2001
 - Lễ hội Việt Nam NXB VHTT 2005 (GS.TS Lê Hồng Lý- GS Lê Trung Vũ chủ biên)
 - Niên biểu Lịch sử Việt Nam NXB VHTT 2005 (Hà văn Thư- Trần Hồng Đức)
 - Phong Thủy và 12 con giáp (GS Trần Quốc Vượng)...NXB thời đại 2009
 - Sự tích Thành hoàng Thăng Long Hà Nội (PGS. TS Đỗ Thị Hảo chủ biên) NXB TQG Sự thật) 2020
- B/ Tam vị Thánh Tổ, Thiền sư Thời Lý kết bạn được thờ nhiều chùa như chùa Quán Sứ, Chùa Lý Triều Quốc sư (G Hoàn Kiếm) Chùa Cả, Chùa La Phù (Quận Hà Đông) Hà Nội, đó là các vị sư – Từ Đạo Hạnh (? -1116) Khổng Minh Không (1066-1141) và Giác Hải Thiền sư (1123-1138)